

reportatge

Aula Desigual és una experiència formativa dirigida per un gabinet pedagògic especialitzat que està basada en quatre pilars: estratègia, formació inclusiva, casos d'èxit i innovació.

Antonio Márquez és mestre de la Junta d'Andalusia, expert i formador en Pedagogia inclusiva. És el coordinador del projecte Aula Desigual i és assessor en el Projecte REA Andalusia sobre recursos educatius oberts amb DUA. Té un blog "Si es por el maestro, nunca aprendo" sobre inclusió de l'alumnat.

José Blas García-Pérez és professor a l'IES a Múrcia. Ha sigut professor associat a la Universitat de Múrcia, director de la revista EdHospi sobre Pedagogia Hospitalària i Tècnic educatiu, assessor i formador en CC.AA. sobre Educació Inclusiva. Coordinador de Formació en línia a Aula Desigual. Coautor de "Educar para ser" Editorial SM; "Miradas que educan. Diálogos sobre educación y justicia social" Editorial Zambra, "Inclusión: acciones en primera persona" Editorial Graó.

Aula Desigual

Transformem l'educació d'avui per a assolir la inclusió

per Ana Moreno

ENTREVISTA A ANTONIO MÁRQUEZ I JOSÉ BLAS GARCÍA

Què és i quins reptes té Aula Desigual? Com resumiríeu el vostre missatge?

Antonio Márquez: [Aula Desigual](#) és un projecte d'assessorament i formació pedagògica per a docents, institucions, centres educatius... que vulguin rebre qualsevol classe d'informació i formació en l'àmbit de l'educació inclusiva. Encara que abordem altres aspectes relacionats amb diversos tipus de metodologies i organització escolar, sempre aportem un "toc" que porti a la transformació en un model d'escola inclusiva on la participació és de tothom.

José Blas García: El que volem i en el que creiem és que el missatge de l'escola inclusiva arribi a la major part dels docents. Per això, aprofitem no solament la nostra veu, sinó també la

nostra feina per poder-ho compartir, publicar les nostres experiències, fer les nostres petites investigacions, facilitar un material que pugui ser d'utilitat per professors donant-li aquesta visió des de la trinxera del docent, és a dir, coneixent realment el problema i les dificultats que té, sent conscients de les dificultats que té tot allò que està relacionat amb la inclusió.

Com us vau embarcar cadascun en el projecte, com va sorgir?

AM: Va ser una iniciativa que parteix de l'experiència que vam començar a tenir en l'àmbit de la formació. Personalment, estava exercint de mestre de pedagogia inclusiva, i en ser conegut a través del blog, vaig començar a ser sol·licitat per a moltes accions formatives i va arribar

un moment en què vàiem que la necessitat de formació per part del professorat, a causa de les seves inquietuds, curiositats i la realitat que tenien a les aules, començava a créixer i a créixer i així és com vam decidir crear aquest projecte d'Aula Desigual i fer-ho d'una manera més seriosa, amb més dedicació, que en el meu cas és al 100%.

JBG: Antonio és qui lidera el projecte; parlant amb ell d'aquests temes observem que quan es plantejava el model d'escola inclusiva al professorat acabat de sortir de la universitat o en la formació del professorat per a l'accés a la funció pública, els preparàvem per a alguna cosa que avaluarien altres persones que no entenien l'educació com nosaltres la concebíem. La solució implicava difondre'l a tot el professorat

Si volem que l'escola sigui inclusiva, el professorat d'atenció a la diversitat no n'és l'únic responsable, sinó que ho són tots.

interessat a l'escola inclusiva. I aquí comencem, adonant-nos que hi havia una carència, però sobretot que calia apostar pel canvi i la transformació d'aquesta escola cap a altres models que són molt més afins a la nostra manera de ser mestres i a la nostra manera de pensar el món i la vida. I això és una mica pel que som aquí.

Quin és per a vosaltres l'èxit més gran del projecte?

AM: A títol personal, un dels èxits més grans del projecte és quan va arribar un moment en què un grup de professors i professores s'adona de la necessària transformació de l'escola i van començar a demanar-nos com fer-ho, com portar-ho a "la meua aula". Al principi eren petits grups de docents, gairebé sempre relacionats amb un perfil d'atenció a la diversitat, i l'èxit més gran és que ara les nostres formacions, en gairebé el 60% o 70%, és professorat que no és especialista en atenció a la diversitat. Aquest era un dels nostres grans objectius; és a dir, si volem que l'escola sigui inclusiva, el professorat d'atenció a la diversitat no n'és l'únic responsable, sinó que ho són tots. I m'agrada pensar que això està passant per l'empenta que hem donat des de l'Aula Desigual, igual que molts altres companys i companyes que també són activistes per la inclusió.

JBG: Efectivament, un dels èxits més grans d'Aula Desigual i de nosaltres dos com a individus ha estat el fet d'aprofitar la imatge que teníem en xarxes i en tots els circuits de la informació i de la comunicació per a fer aquesta empresa de formació. El que és important és que ha servit per fer visible tot allò que comporta l'educació inclusiva. Ens agrada autodenominar-nos activistes de la inclusió, en el sentit que no és

possible tornar enrere, que això és una empenta cap endavant, segurament millorable, però una experiència per la qual nosaltres estem disposats a continuar aprenent, a continuar compartint amb altres persones amb les quals anem tenint sinergies que ens facin capaços de crear models organitzatius, models culturals, models pedagògics i models humanistes molt diferents dels que fins ara han estat impregnant l'escola.

Nosaltres parlem de cultures inclusives en el sentit que ho fa Mel Ainscow, expert mundial en inclusió i equitat. Aquesta cultura inclusiva és la que ha d'estar present i la que, tant el sistema educatiu, la universitat i tots els implicats en allò que podem anomenar escola amb majúscules, han de tenir com a element essencial; una cultura inclusiva que ens porti a conduir la transformació de l'escola cap a un lloc millor on aprendre i un espai millor on conviure.

Encara que la inclusió fa molt de temps que és a l'agenda del nostre sistema educatiu, la realitat és que encara queda molt camí per recórrer:

- Què és per a vosaltres una escola inclusiva?

AM: Una escola inclusiva és aquella que per primera vegada comença a entendre que parlar d'inclusió no és parlar de discapacitat, ni d'alumnes amb dificultats d'aprenentatge, ni d'altres capacitats, sinó parlar de tot l'alumnat que forma part del centre, incloent-hi la mateixa esfera que l'envolta. És a dir, el model inclusiu es basa en un sistema de valors que pretén que tots siguin acceptats per igual, que sigui un sistema d'acollida, més que no pas d'acceptació i,

per descomptat, que entengui que la diversitat és una font d'aprenentatge. Tinguem en compte que si tots fóssim exactament iguals, poc marge tindríem per a l'aprenentatge. Aquesta diversitat que hi ha inherent a qualsevol grup humà s'ha d'entendre a un procés de riquesa per a tots i, ara mateix, s'entén com si es tractés de persones que, en un moment donat, fins i tot poden arribar a molestar, que fan que als que presumiblement van millor o podrien anar millor se'ls està entorpidint i res més lluny de la realitat, perquè aquesta riquesa que ens aporta la diversitat com a grup humà per a aprendre tots junts, per a construir xarxes d'iguals en l'aprenentatge, només es pot construir basant-se en la diversitat, no hi ha cap altre camí. Per a mi això és una escola inclusiva.

JBG: En realitat, quan parlem de qualitat educativa la malinterpretem. Qualitat educativa és igualtat, és equitat, és inclusió, per tant, i és sobretot justícia social. No podem pensar en una escola que ofereixi qualitat i que sigui on es produeixen fets d'injustícia, on se subestimen els drets d'alguns alumnes en relació amb altres o se'ls atén de manera diferent. Justícia social, qualitat educativa, inclusió és un trinomi absolutament indissoluble que defineix segurament allò que anomenem escola inclusiva.

- Quins beneficis té per a la comunitat educativa i la societat?

JBG: En realitat la comunitat educativa i la societat són una mateixa cosa. L'escola, la comunitat educativa, és un subsistema d'un sistema social; per tant, tot allò que sigui millorar l'escola, humanitzar-la, democratitzar-la, produir-hi

justícia, serà beneficiós també per a la societat en general. Amb això serà una societat més democràtica, més justa i, sobretot, més humanitària, molt més pensant en les persones com a éssers humans i no com a alumnes o clients. Una cosa i una altra estan tan unides que no podem suposar que hi haurà una societat inclusiva si no tenim una escola inclusiva. Si a l'escola no som capaços que els alumnes treballin, hi participin i col·laborin junts i siguin amics, no ens pensem pas que a la societat, al carrer, ho faran.

AM: Un model d'escola que amagui les dificultats, que no atengui cap mena de diversitat, dificultat d'aprenentatge o altes capacitats, crea persones que quan siguin adultes replicaran aquest model en la societat on visquin. És molt important que tots actuïn junts perquè aquest

és el camí que permetrà que en acabar l'escolarització es respecti aquesta diversitat, s'assumeixi i s'aculli. Un model d'escola que no produeixi aquest factor inclusiu el que propiciarà després és una segregació també a la vida adulta.

JBG: Em sembla molt valuosa la distinció entre l'acceptació i l'acolliment que té l'escola inclusiva. "Acceptar" implica establir diferències. Tot i això, quan estem "acolint" és perquè les portes estan obertes i qualsevol pot formar part del meu cercle. I aquesta és la diferència amb allò que entenem com l'escola inclusiva o l'escola integradora. Integrar parteix del fet de considerar desintegrat l'altre. L'escola és inclusiva perquè està oberta a què tothom hi pugui pertànyer. Són petits matisos que van conformant allò que podem entendre de l'ideari cultural que tenim, no solament els docents sinó també

la societat en general. Està en joc tenir una societat millor d'aquí a uns quants anys.

- **Quins són els reptes principals d'un professor que vol ser inclusiu?**

AM: El principal repte que ara mateix té un professor o professora que vulgui ser inclusiu és saber determinar correctament on es generen les barreres per a la participació. Tenim tendència a fer servir el concepte de necessitats de l'alumne en lloc de barrera a l'aprenentatge i costa molt de canviar-ho, i és normal perquè és un procés que tenim molt instaurat des de fa molts anys. Hem de desaprendre a posar el focus del problema en l'alumne o l'alumna i situar-lo on veritablement està passant: en el context i en aquestes barreres que nosaltres mateixos com a docents posem a la nostra aula sense ser, en la majoria dels casos, conscients que estem generant una barrera perquè un alumne o una alumna participi i aprengui a l'escola. A continuació caldrà saber apostar pels recursos, per

Justícia social, qualitat educativa, inclusió és un trinomi absolutament indissoluble que defineix allò que anomenem escola inclusiva

les alternatives que calen per minimitzar aquestes barreres.

JBG: No hi ha receptes, no hi ha un ABC de com fer-ho. El primer que cal tenir clar és la intenció que això passi. I després hi ha metodologies, marcs educatius, organitzacions, formes culturals de fer-ho, i sobre tots un docent que s'ha de situar com a tal, perquè, si no, es quedarà en teoria; ni es viurà ni es farà.

- **Quins són els reptes principals d'una escola que vol fer un pas endavant en inclusió?**

JBG: Per a una escola el repte és repensar el model organitzatiu i cultural que té aquest centre i facilitar un canvi en el seu model metodològic i didàctic, cosa que només és possible si els equips directius, els líders educatius i els docents es posen d'acord amb uns quants objectius, perquè sabem que és molt difícil el canvi educatiu cap a un model inclusiu. El repte és que el centre aposti pels canvis de les tres o quatre cares que poden conformar el model inclusiu.

AM: Afegiria que el repte principal és entendre o fer explícit l'objectiu que es proposen cercant aquesta escola inclusiva. Perquè moltes vegades tenim propòsits equivocats i es poden fer 100 passos correctes en un camí equivocat i no arribar enlloc. El més important és tenir una meta ben definida; és a dir, primer és pensar per què i per a què volem ser un centre inclusiu; i quan això es tingui clar, es trobarà la manera de fer-ho.

JBG: M'encantaria començar a veure pertot arreu col·legis que a la porta tinguin un rètol que

a més de dir amb orgull "som centres bilingües", o "som centres tecnològics", també estiguessin orgullosos de posar "som centres inclusius". Aquesta definició de centre inclusiu i saber-te centre inclusiu donaria una empenta enorme al fet que tot el professorat treballés en aquesta línia. Hi ha centres que entenen la inclusió com una baixada de qualitat. Si quan parlem de qualitat educativa només la mesurem amb proves PISA o amb el nombre dels que aproven l'EBAU, voldrà dir que allò que entenem per qualitat educativa només és l'avaluació d'aquests èxits concrets i no d'altres. Qualitat educativa amb majúscules és atendre tothom, que ningú no quedi enrere i que no es produeixin injustícies educatives ni injustícies humanes amb cap alumne.

- **Quines són les principals dificultats?**

AM: Les que jo percebo tenen a veure amb això que anomenem por al que és nou, a allò que desconeixem, quedar-nos a la zona de confort no tant perquè no vulgui fer res sinó perquè el que veig és molt diferent per a mi i no ho acabo de comprendre. Aquest moment de resistència al canvi, en què es vol negar que això és necessari, i la cultura que tenim des de fa molt de temps és un dels principals obstacles perquè canviar la mentalitat és molt complex, però és el més essencial de tot. Aquesta tasca de conscienciar i sensibilitzar és molt important perquè s'obrin les ments i un cop obertes, siguin capaces d'acceptar i acollir qualsevol proposta de canvi. Per a

mi és el punt més difícil.

JBG: En realitat, tampoc no hi ha cap suport per produir aquest canvi i apostar per aquest model que ha comentat Antonio, fins i tot en moments com ara, en què sembla que s'ha promulgat una nova llei que aposta per la inclusió, en realitat és un maquillatge que es queda al pròleg i poca cosa més. Manca valentia per part de la política perquè aposti per aquests models que són molt més adequats per a construir una societat millor.

- **Quines són les principals necessitats?**

JBG: La principal necessitat que tenim és que realment hi hagi una aposta decidida des de tots els fronts que componen la comunitat educativa i, per extensió, el sistema social pels drets humans i la justícia envers tots els individus que habitem la terra.

AM: Les primeres i essencials són les necessitats formatives, abans fins i tot que els canvis normatius. Que la normativa digui que l'escola és inclusiva i

Hem de desaprendre a posar el focus del problema en l'alumne i situar-lo en les barreres que com a docents posem a l'aula

M'encantaria veure escoles que a la porta tinguessin un rètol del qual estiguessin orgullosos: "som centres inclusius"

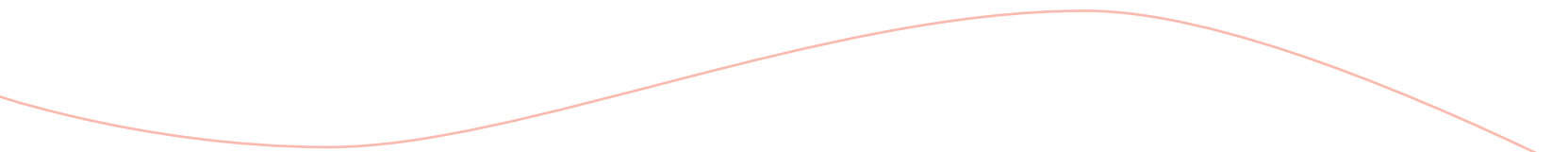
que hem d'apostar pel DUA, per exemple, no assegura que s'acabi fent. Seria molt millor generar un pla nacional d'implantació del sistema inclusiu a les aules amb una formació planificada, amb un objectiu clar i uns passos marcats. Als centres ens expliquen què passa amb els alumnes amb necessitats especials, les problemàtiques amb què es

troben a l'aula, que no saben situar adequadament aquestes barreres, o com treballar amb tots els alumnes alhora; és a dir, no és que no ho vulguin fer en molts casos, sinó que tenim un model d'escola tradicional encara molt arrelat. Necessitem un procés en què no solament es proposin canvis validats per altres sistemes educatius

i que s'han configurat com d'èxit, sinó que es faci de manera pensada, reflexionada, planificada, formadora i que realment tingui transcendència a les aules.

JBG: Les escoles i els professors que tenen aquestes necessitats diuen "jo vull ser escola inclusiva, jo vull ser professor inclusiu, però doneu-me eines, recursos i possibilitats que em permetin ser aquest professor que m'agradaria ser o aquesta escola que jo desitjo". Això no obstant, qui té la responsabilitat de la formació inicial del professorat?

Les històries d'èxit sempre tenen darrere un equip de directius que ha exercit el lideratge al centre perquè es produeixi la transformació

La universitat. A les facultats d'educació no se selecciona per preparar els millors docents que ensenyaran els millors alumnes. Les eines, els recursos, les dotacions, el professorat... tot ha d'anar unit i en consonància perquè això sigui possible.

- Podeu explicar-nos alguna història d'èxit?

AM: Des d'Aula Desigual ens preguntem quin centre és un centre inclusiu real? I la resposta no és fàcil perquè com es mesura la inclusió? Tot i això, sí que tenim experiències d'èxit, però més que posar l'exemple d'un centre concret, el que mereix ser destacat és que les històries d'èxit sempre tenen darrere un equip de directius que ha exercit el lideratge al centre perquè es produeixi la

transformació. M'agrada pensar això que diu Mª Eugenia Pérez, "l'èxit de la inclusió l'hauríem de mesurar a través de la felicitat dels alumnes". Si tinguéssim un mesurador de felicitat, sabríem quins centres són inclusius i quins no.

JBG: Fins i tot quan es parla d'èxit es malentén aquest concepte i per això és un problema posar aquesta etiqueta. Algunes investigacions afirmen que no hi ha èxit del DUA perquè no hi ha millora en els resultats. Nosaltres ens preguntem on és realment aquest mesurador d'èxit educatiu, on és aquest mesurador d'experiències d'èxit en inclusió. És tan difícil que també em quedaré amb la reflexió de Mª Eugenia: "en la felicitat de les famílies, dels nens". Permeteu-me una

anècdota personal: una nena amb una trajectòria d'èxit negativa, en matemàtiques concretament, al final del trimestre, de l'avaluació i amb les qualificacions a la mà, em va venir a veure el darrer dia i em diu: "Professor, et puc fer una abraçada? Bé, no te la faré perquè estem amb això de la covid, però m'agradaria molt". La nena no solament havia aprovat, sinó que n'havia après. Quan va parlar amb mi, em va mirar als ulls i em va dir això vaig entendre que allò que deia era: "Professor, ara entenc matemàtiques, sé del que estic parlant". Aquesta felicitat a què es refereix Mª Eugenia jo la vaig veure i això és una experiència d'èxit petita i personal, però èxit al cap i a la fi; de la nena, és clar.

